

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

**«Երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2019 թվականի տարեկան ծրագրին և միջոցառումների ցանկին հավանություն տալու մասին»
ՀՀ կառավարության 2018թ. սեպտեմբերի 27-ի N1022-Լ արձանագրային որոշման կատարման վերաբերյալ**

Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունը պայմանավորված է երեխայի՝ ընտանիքում ապրելու իրավունքի ապահովմամբ և երեխայի պաշտպանության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումներով, ինչը ենթադրում է կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխայի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովում, այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացում, երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում խնամվող երեխաների կյանքի որակի բարելավում և նրանց ինտեգրում հասարակություն:

«Երեխաների շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ» միջոցառման շրջանակում գործում է բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) 6 հաստատություն (մանկատուն): Մանկատներից երկուսը մասնագիտացված են, որտեղ խնամվում են ծանր հաշմանդամություն ունեցող՝ կենտրոնական նյարդային համակարգի օրգանական ու ֆունկցիոնալ ախտահարումներով, բնածին և ձեռքբերովի ֆիզիկական ու մտավոր խնդիրներ ունեցող երեխաներ և չափահասներ: 2019 թվականին սույն միջոցառման շրջանակում նախատեսվել է խնամել 649 երեխայի, սակայն փաստացի խնամվել է 603 երեխա (այդ թվում՝ առողջական խնդիրներով 485 երեխա), ինչը պայմանավորված է հաստատությունների կանխարգելման քաղաքականության արդյունքում երեխաների՝ կենսաբանական ընտանիք վերադառնալու, որդեգրման և խնամատար ընտանիքներ տեղավորելու հանգամանքով:

Հարկ է նշել, որ մասնագիտացված հաստատությունում՝ «Մարի Իզմիրյանի անվան մանկատուն» ՊՈԱԿ-ում տասնութ տարին լրացած 19 սանի խնամքը շարունակվում է տվյալ հաստատությունում՝ պայմանավորված համակարգի մասնագիտացված երկու հաստատության ծանրաբեռնվածության պատճառով տեղափոխության անհնարինությամբ:

«Հայաստանի Հանրապետության երեխաների շուրջօրյա խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաներին ընտանիքներ վերադարձնելու ծառայություններ (բեռնաթափում)» միջոցառումն իրականացվում է 2006 թվականից ՀՀ Լոռու մարզում և 2014 թվականից՝ ՀՀ Շիրակի մարզում: 2019 թվականին ՀՀ Լոռու և Շիրակի մարզերում իրականացվող միջոցառման 120 շահառու երեխաներից ընտանիք է վերադարձել 25 երեխա, կանխարգելվել է 95 երեխայի մուտքը հաստատություններ: «Կենսաբանական ընտանիք տեղափոխված և հաստատություններ մուտքի կանխարգելման համար երեխաների ընտանիքներին բնափրային օգնության փաթեթի տրամադրում» միջոցառումը նախորդ միջոցառման բաղկացուցիչ մասն է կազմում: Միջոցառման շրջանակում 120 շահառուի տրամադրվել է բնափրային օգնության փաթեթ՝ սննդի զամբյուղ, հագուստ և կոշիկ, գրենական պիտույքներ, դասագրքեր, ինչպես նաև էներգետիկ ծառայությունների մասնակի փոխհատուցում:

«Հայաստանի Հանրապետության երեխաների շուրջօրյա խնամքի՝ բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի հաստատությունների (մանկատների) շրջանավարտներին աջակցություն և խորհրդատվություն» միջոցառումը չի իրականացվել: Բնակարաններ չեն վարձակալվել, թեև շրջանավարտների շարքում մեծ թիվ են կազմում բնակարանի խնդիր ունեցողները: Ընթացակարգերի հստակեցման պարագայում տվյալ գործընթացը կդառնա ավելի արդյունավետ և հասցեական:

«Բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) հաստատությունների (մանկատների) շրջանավարտներին միանվագ դրամական օգնության տրամադրում» միջոցառման շրջանակում բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի հաստատությունների (մանկատների) 12 շրջանավարտի նախատեսվել է տրամադրել միանվագ դրամական օգնություն, սակայն փաստացի տրամադրվել է 9 շրջանավարտի՝ պայմանավորված «Վանաձոր մանկատան» 3 սանի խնամքը խնամատար ընտանիքում կազմակերպելու փաստով:

«Սոցիալական հոգաձության ցերեկային կենտրոնների երեխաներին սոցիալական ծառայությունների տրամադրում» միջոցառումն իրականացվում է 3 կենտրոնում, որոնց գործունեության նպատակ է ցերեկային ժամերին՝ կենտրոնի կանոնադրությամբ կամ ներքին իրավական այլ ակտերով սահմանված ժամանակահատվածում, կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված կամ հաշմանդամություն ունեցող 6-18 տարեկան երեխաներին

խնամքի տրամադրումը, այդ երեխաների՝ ընտանիքում ապրելու իրավունքի ապահովման աջակցությունը, տարվա ընթացքում բազմագործառույթ ծառայությունների մատուցումը, երեխա-ընտանիք կապի ամրապնդումը, երեխաների մուտքի կանխարգելումը շուրջօրյա հաստատություններ: Երեք կենտրոնում 2019 թվականին նախատեսվել է ցերեկային խնամք տրամադրել 300 երեխայի: Սույն միջոցառման շրջանակում ներկենտրոնային ծառայություններ են տրամադրվել 6-18 տարեկան 283 երեխայի:

«Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների համար ժամանակավոր խնամքի տրամադրման ծառայություններ» միջոցառման շրջանակում «Երևանի երեխաների «Զատիկ» սոցիալական աջակցության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ն իրականացնում է նաև 3-18 տարեկան երեխաների մինչև վեց ամիս ժամկետով շուրջօրյա խնամք:

2019 թվականին ժամանակավոր շուրջօրյա խնամք է տրամադրվել փաստացի 13 երեխայի՝ նախատեսված 17-ի փոխարեն: Տարվա ընթացքում երեխաների թիվը շարունակաբար փոփոխվել է՝ պայմանավորված մասնագիտական աշխատանքների արդյունքում նրանց կենսաբանական ընտանիք վերադարձով, դրա անհնարինության դեպքում՝ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող այլ հաստատությունում տեղավորելով:

«Երեխաների գիշերօթիկ խնամքի ծառայություններ» միջոցառման շրջանակում երեխաների խնամքի գիշերօթիկ չորս հաստատությունում 2019 թվականին նախատեսվել է սոցիալապես անապահով, ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված ընտանիքների դպրոցահասակ նախատեսված 350 երեխայի շուրջօրյա խնամք, սակայն հաստատություններում փաստացի խնամվել է միջինը 177 երեխա՝ պայմանավորված երեխաների խնամքի գիշերօթիկ հաստատությունների վերակազմակերպման գործընթացով:

«Երեխաների և ընտանիքների աջակցության տրամադրման ծառայություններ» միջոցառման նպատակը կենտրոնների սպասարկման տարածքում երեխաներ ունեցող ընտանիքների՝ կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնվելու կանխարգելումը և (կամ) կյանքի դժվարին իրավիճակից դուրսբերումն է, այդ թվում՝ կենտրոններում ցերեկային ժամերին՝ կենտրոնների կանոնադրությամբ կամ այլ ներքին իրավական ակտերով սահմանված ժամանակահատվածում, կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված 3-18 տարեկան երեխաներին խնամք տրամադրելը, այդ երեխաների՝ ընտանիքում ապրելու և

դաստիարակվելու իրավունքի իրականացմանն աջակցությունը, ինչպես նաև ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց և նրանց ընտանիքի անդամներին աջակցությունը: Միջոցառման շրջանակում նախատեսվել է երեխայի և ընտանիքի աջակցության կենտրոններում 2019 թվականին ցերեկային խնամքի ծառայություններ տրամադրել 450 երեխայի: Տարվա ընթացքում ծառայություններ են տրամադրվել 294 երեխայի և նրանց ընտանիքներին: Արտակենտրոն ծառայությունների թիվը նախատեսված 150-ի դիմաց փաստացի կազմել է 8: Շահառու երեխաների՝ նախատեսվածից պակաս թիվը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ կենտրոնն ունի տրանսպորտի խնդիր: Այս ուղղությամբ ձեռնարկվում են միջոցառումներ, իրականացվում են համապատասխան ընթացակարգերում փոփոխություններ:

«Երեխաների խնամքի ցերեկային կենտրոնների կողմից դժվար իրավիճակում հայտնված երեխաների սոցիալական հոգաձության ծառայություններ» միջոցառման շրջանակում նախարարության համաֆինանսավորմամբ «Հույսի կամուրջ» հասարակական կազմակերպության չորս ցերեկային կենտրոնում (Դիլիջան, Իջևան, Նոյեմբերյան, Բերդ) ծառայություններ են մատուցվել կյանքի դժվար իրավիճակում հայտնված նախատեսված և փաստացի 250 երեխայի:

Ներառական մանկապարտեզում հաշմանդամություն ունեցող երեխաների ցերեկային խնամքի ծառայություններ միջոցառման շրջանակում Երևանի Թիվ 92 և Գավառի թիվ 5 ներառական մանկապարտեզներում ծառայություններ են տրամադրվել նախատեսված 46-ից փաստացի 35-ի երեխայի:

«Բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) հաստատություններում (մանկատներում) խնամվող դպրոցահասակ երեխաներին դրամական աջակցության տրամադրում» միջոցառման շրջանակում 7-18 տարեկան երեխաներին տրվում է մանր ծախսերի համար նախատեսված գումար (գրպանի գումար): 2019 թվականին նախատեսվել է գումար տրամադրել 195 երեխայի, սակայն նախատեսված գումարը տրամադրվել է փաստացի դպրոց հաճախող 101 երեխայի:

«Խնամատար ընտանիքում երեխայի խնամքի և դաստիարակության աջակցության տրամադրում» միջոցառման շրջանակում 2019 թվականին նախատեսվել է խնամք տրամադրել առանց ծնողական խնամքի մնացած 94 երեխայի: Տարվա ընթացքում խնամվածների միջին թիվը կազմել է 47՝ պայմանավորված չափահաս շահառուների

ծրագրից դուրս գալու հանգամանքով: Ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների քաղաքականությամբ պայմանավորված՝ խնամատար ընտանիքներում կազմակերպվում է նաև հաշմանդամություն ունեցող երեխաների խնամքը:

«Ընտանեկան փոքր տներում առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների խնամքի տրամադրման ծառայություններ» միջոցառման շրջանակներում նախատեսվել է 10 երեխայի շուրջօրյա խնամք, փաստացի տրամադրվել է 7 երեխայի:

«Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված և հաշմանդամություն ունեցող երեխաներին տրամադրվող սոցիալական հոգածության ծառայությունների» շրջանակում ծառայություններ են տրամադրվել նախատեսված և փաստացի 80 երեխայի:

«Համայնքային ծառայություններ կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված և հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար» միջոցառման շրջանակում ծառայություններ են տրամադրվել նախատեսված և փաստացի 130 երեխայի:

«Համայնքային ծառայություններ հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար» միջոցառումը նախատեսվել է 150 երեխայի համար, փաստացի տրամադրվել է 130 երեխայի:

«Մարդկանց թրաֆիքինգի և շահագործման, բռնության ենթարկված անձանց սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական ծառայություններ» միջոցառումն ուղղված է հանրապետությունում մարդկանց թրաֆիքինգի և շահագործման, սեռական բռնության երևույթների կանխարգելմանն ուղղված քաղաքականության շարունակականության ապահովմանը, որի շրջանակում նախարարության և «Հույս և օգնություն» հասարակական կազմակերպության հետ կնքված պայմանագրի համաձայն յուրաքանչյուր տարի միաժամանակ թրաֆիքինգի և շահագործման ենթարկված 8 անձ ստանում են սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական ծառայություններ: Աջակցության գործընթացը տևում է մինչև 12 ամիս: Աջակցություն ստանում են նաև սեռական բռնության ենթարկված կանայք և աղջիկներ: 2019 թվականին ծրագիրը մեկնարկել է մայիս ամսին, և գործելու ժամանակահատվածում ապաստարանում աջակցություն ստացել է նախատեսված 8 անձից 4 անձը:

«Մարդկանց թրաֆիքինգի և/կամ շահագործման զոհերին միանվագ դրամական փոխհատուցման տրամադրում» միջոցառման նպատակը անձի թրաֆիքինգի և շահագործման ենթարկվելու արդյունքում կրած վնասների մասնակի փոխհատուցումն է:

Դրամական փոխհատուցման իրավունքը տարածվում է այն անձանց վրա, ովքեր զոհ կամ հատուկ կատեգորիայի զոհ են ճանաչվել ՀՀ վարչապետի 2015 թվականի սեպտեմբերի 15-ի N 835-Ա որոշմամբ ստեղծված մարդկանց թրաֆիքինգի և շահագործման զոհերի նույնացման հանձնաժողովի կողմից: 2019 թվականին միանվագ դրամական օգնություն ստացել են նախատեսված 7 թրաֆիքինգի զոհերից 6-ը, որից երկուսն՝ անչափահաս: